

I väntan på Love

En processutvärdering av ett kommunsamarbete mellan tio grundskolor i Sigtuna kommun och Circonova

Karolinska Institutets folkhälsoakademi
2010:15

På uppdrag av
Stockholms läns landsting

**Karolinska
Institutet**

Karolinska Institutets folkhälsoakademi (KFA) etablerades den 1 januari 2009 i samband med att Stockholms läns landstings Centrum för folkhälsa gick över till Karolinska Institutet (KI).

KFA bedriver folkhälsovetenskaplig forskning och utbildning samt strategiskt och praktiskt folkhälsoarbete på regional och nationell nivå. En grundtanke är att praktik och teori ska stimulera varandra och ge synergieffekter, till nytta för vården och befolkningen. KFA ska vara en plattform för utveckling av metoder och redskap samt för en bred implementering av åtgärder för att förbättra befolkningens hälsa.

Målet är att vara ett regionalt, nationellt och internationellt kunskapsnav som förstärker de folkhälsovetenskapliga inslagen i medicinsk utbildning och forskning samt i det strategiska och praktiska folkhälsoarbetet. Visionen är att ha en sådan ämnesmässig bredd och kvalitet att KFA räknas till en av de främsta folkhälsoakademierna i världen.

KFA:s långsiktiga arbete leds av styrelse och en föreståndare som samordnar, stimulerar och utvecklar folkhälsovetenskapen vid KI, i samverkan med KI:s övriga beslutande organ. Stockholms läns landsting beställer stora delar av sitt folkhälsoarbete från Karolinska Institutets folkhälsoakademi.

Författare: Tuula Ainetdin, Birgitta Greitz, Beata Jablonska, Nils Larsson och
Hanna Wallin, Avdelningen för tillämpat folkhälsoarbete, Institutionen för folk-
hälsovetenskap

Formgivning: Viktoria Jonze

Foton: Ulf Aneer och Nikolina Sjöstedt

ISBN: 978-91-86313-44-9

Stockholm 2010

Karolinska Institutets folkhälsoakademi
171 77 Stockholm

E-post: info@kfa.ki.se
Telefon: 08-524 800 00
www.ki.se/kfa

Rapporten kan laddas ner från
Folkhälsoguiden, www.folkhalsoguiden.se

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Bakgrund	7
Hur och varför teater och pedagogik?	7
Beskrivning av Sigtuna kommun	8
Circonova ett hälsopedagogiskt program	8
Teoretiska utgångspunkter	9
Styrdokument som grund för Circonovas verksamhet	9
Circonovas koncept	9
Circonovas arbetssätt	10
Produktionen av I väntan på Love	10
Skolsatsningens olika steg i Sigtuna kommun	11
Uppdraget	12
Avgränsning	12
Metod	13
Datainsamling	13
Resultat	15
Elevenkät I väntan på Love	15
Elevernas åsikter om föreställningen	15
Elevernas deltagande i olika delar av satsningen	16
Pratat om teater	17
Lekt lekar	17
Pratat om föreställningen efteråt	17
Övningar i klassrummet	18
Åsikter om Funderingsboken	18
Lärarenkät - om samarbetet med Circonova	19
Förväntningar inför samarbetet med Circonova	19
Ängslagna teman enligt lärarna	20
Lekar och övningar som gjordes i klassen före/efter föreställningen	20
Lärarnas bedömning av elevernas reaktioner på föreställningen, för- och efterarbetet	20
Lärarnas bedömning av förändringar i kollegiet	21
Åsikter om Circonovas hälsopedagogiska modell	22
Resultaten från föräldrarenkät	22
Enkät till rektorer och personal inom elevhälsan	24
Likabehandlingsarbetet i skolorna	25
Nyttan av Circonova modellen i det fortsatta hälsoarbetet i skolan	26
Sammanfattande diskussion	27
Uppföljning av frågeställningarna	27
På vilket sätt har olika aktiviteter kommit igång och genomförts?	27
Stödjande/hindrande faktorer?	27
Har syftet med interventionen uppfyllts?	27
Vad har interventionen betytt för arbetet med skolornas Likabehandlingsarbete?	28
Vad har interventionen betytt för rektorernas och elevhälsans personal?	28
Vad tycker eleverna om programmet?	28
Har samarbetet mellan rektorer, pedagoger och Elevhälsans personal stärkts efter interventionen, och i så fall på vilket sätt?	28
Referenser	31
Bilagor	32

Sammanfattning

Syftet med denna utvärdering är att beskriva och analysera Sigtuna kommuns satsning av Circonovas hälsopedagogiska program i kommunens skolor läsåret 2009.

Sigtuna kommun har sedan 2007 en ny plan för folkhälsoarbetet och ansvaret för att nå målen i planen ligger på berörda nämnder och styrelser. Planen följer den nationella folkhälsopolitiken med fokus på sex av dess målområden. Kommunen har lyft upp barn som en prioriterad grupp i sitt folkhälsoarbete.

Circonova är en mobil hälsopedagogisk kulturverksamhet för barn och ungdomar i Stockholms län. Ett samarbete med enstaka skolor i kommunen har pågått sedan fyra år tillbaka, men under hösten 2008 påbörjades ett större samarbete där samtliga skolor erbjöds att delta. Uppdraget är att genom ett hälsopedagogiskt program stärka barn och ungas hälsa samt att arbeta för en hälsofrämjande skolutveckling i Stockholms län. Genom denna satsning avgränsades programmet och gällde skolorna i Sigtuna kommun istället för enskilda skolor spridda i Stockholms län.

Programmets innehåll:

Circonova genomför föreställning för samtlig skolpersonal i skolan och Circonovas pedagoger ansvarar för fortbildning i två omgångar för skolpersonal inklusive en fortbildning för elevhälsans personal och rektorer. Circonova genomför föreställning med tillhörande workshop för elevernas föräldrar. Skolan ansvarar för förberedelsearbete genom grupp- och individstärkande övningar för eleverna och Circonova visar föreställningen för eleverna. Lärarna fortsätter med uppföljningsarbete tillsammans med eleverna. Målgrupper i satsningen:

- Elever i skolår 4, 5 och 6
- Samtliga berörda lärare i skolår 4, 5 och 6 samt vissa andra yrkesgrupper såsom personal på fritidshemmen
- Samtliga berörda elevers föräldrar
- Elevhälsans personal
- Samtliga rektorer i kommunen

Totalt såg 116 lärare, 109 föräldrar och 1012 elever föreställningen. Dessa var således målgrupp för enkätundersökningarna. Dessutom tillfrågades rektorer och personal inom elevhälsan separat om sina synpunkter på satsningen. Av svaren att döma var de allra flesta elever, lärare och föräldrar mycket positivt inställda till innehållet av det hälsopedagogiska programmet som Circonova erbjöd skolorna i Sigtuna kommun.

Enkäten besvarades av 52 procent av lärarna, 33 procent av föräldrarna och 47 procent av eleverna. Svarsfrekvens på webbenkäten hos rektorerna var 65 procent och hos elevhälsans personal 65 procent. Över 75 procent av de svarande eleverna tyckte att föreställningen var "jättebra" eller "bra". Eleverna uppskattade de olika lekarna, aktiviteterna och efterarbetet som gjordes i klasserna med koppling till Circonovasatsningen. Att det var akrobatiska inslag i föreställningen uppskattades även av eleverna. Några elever upplevde dock delar av föreställningen som svåra att förstå. Lärarna ansåg att föreställningen och modellen tagit upp viktiga teman samt gett lärarna användbara övningar att arbeta vidare med. Cirka hälften av lärarna svarade att de upplevde positiva förändringar i kollegiet till exempel bättre samarbete genom gemensamma upplevelser. En stödjande faktor och samordningsvinst är att många elever i kommunen har nåtts av satsningen och att även de mindre skolorna har kunnat delta. Positiva förväntningar och intresse från skolpersonalen kan ses som en stödjande faktor för att arbeta med en sådan här satsning medan hindrande faktorer för deltagande i satsningen kan vara tidsbrist och hög arbetsbelastning. Många lärare lyfte betydelsen av satsningens möjlighet att kunna stärka arbetet med likabehandlingsplaner. Även bland rektorer och elevhälsans personal nämns den tydliga kopplingen till värdegrundsarbetet.

Inledning

I rapporten presenteras en utvärdering av Sigtuna kommuns skolsatsning på samarbetet med Circonova och deras hälsopedagogiska program. Rapporten ger dels en bakgrund till skolsatsningen och en beskrivning av Circonovas arbete och koncept, dels redovisas hur de olika målgrupperna såsom elever, föräldrar och lärare samt personal inom elevhälsan och rektorer upplevt det hälsopedagogiska programmet och satsningen. Från kommunens sida fanns en förhoppning och en tanke om att satsningen även skulle kunna stötta skolorna och dess anställda i likabehandlingsarbetet och därför belyses även detta. Utvärderingen baseras främst på sammanställningar av enkätsvar från målgrupperna. Till grund för delar av resultatet har även intervjuer med medarbetare hos Circonova genomförts.

En projektgrupp ansvarig för utvärderingen bildades inom Avdelningen för tillämpat folkhälsoarbete, Institutionen för folkhälsovetenskap inom Karolinska Institutet. Utvärderingen genomfördes på uppdrag av Stockholms läns landsting inom uppdrag 2; Utvärdering av folkhälsoarbete/utvärdering av metoder för att öka kunskaper om ”best practice”. Projektgruppen har bestått av Birgitta Greitz (projektledare), Hanna Svensson, Tuula Ainetdin, Beata Jablonska, Nils Larsson och Gunnar Åberg. Underlag till utvärderingen har även sammanställts av Cecilia Moberg (ptp psykolog) och Cecilia Eriksson (student från kandidatprogrammet Folkhälsovetenskap) båda praktikanter på avdelningen under en del av tiden för projektet.

Bakgrund

Sigtuna kommun har sedan 2007 en ny plan för folkhälsoarbetet. I planen lyfts barn fram som en prioriterad grupp för kommunens folkhälsoarbete. Sigtuna kommun har under de senaste åren samarbetat med Circonova som är en mobil hälsopedagogisk kulturverksamhet för barn och ungdomar i Stockholms län.

Skolans primära uppdrag är att förmedla kunskap och med det uppdraget följer även ett ansvar för elevernas psykiska hälsa (Gustafsson m.fl., 2010). Dagens förväntningar på skolan som hälsofrämjande instans sträcker sig dock längre än så, då det sociala samspelet som sker vid sidan om schemalagd undervisning, även anses lägga grunden för barns utveckling både fysiskt och psykiskt. Det hälsofrämjande arbetet inom skolan förväntas till en stor del också inbegripa skapandet av ett gott skolklimat, kännetecknad av gemenskap, delaktighet och respekt. En skola som erbjuder en god miljö, där elever stimuleras både intellektuellt och socialt, medverkar också till psykisk hälsa och goda hälsovanor (Öfverberg & Bremberg, 2000; Gustafsson m.fl., 2010).

Sambandet mellan hälsa och lärande är starkt åt båda hållen. Insatser i skolan är viktiga både i ett rättighetsperspektiv och för jämlikheten (rättvisan). Bland de skolbaserade insatser som görs för att stärka barns och ungas psykiska hälsa har användning av kultur och drama en väletablerad plats. Stockholms läns skolor stöds och stimuleras i detta arbete av den hälsopedagogiska verksamheten Circonova som huvudsakligen finansieras av Stockholms läns landsting.

Hur och varför teater och pedagogik?

Vid sidan av sitt underhållande värde har teater alltid använts i syfte till att inspirera kritiskt tänkande, känslomässigt engagemang och personlig utveckling. Bevis från arkeologiska fynd tyder på att dans och drama har följt människan sedan den äldre stenåldern, ungefär 35 000 år fKr (Lewis-Williams, 2002). Den västerländska teaterns historia börjar i antikens Grekland. Religiösa festivaler tillägnade guden Dionysos initierade den teaterkonst som sedan utvecklades till den moderna teatern vi har idag. Redan under 500-talet fKr började drama användas som ett pedagogiskt redskap. Dramas tillämpning i undervisningssyfte har fortsatt, med ett påtvingat uppehåll under medeltiden, fram till modern tid.

Under 1900-talet användes drama huvudsakligen som hjälp till inläring. Influerade av John Deweys filosofi ”learning by doing” användes dramapedagogik under 1900-talet – för att stimulera barns förståelse i undervisningen (Bolton, 2007). En av pionjärerna inom anglosaxisk dramapedagogik, Brian Way ansåg att:

”drama är en del av den emotionella träningen som syftar till att vara en hjälp i att lära en ung människa bli fullt ansvarig för kontrollen över sitt eget handlingsätt ”
(Way, 1967)¹

I Sverige är Ester Boman, Elsa Köhler och Elsa Olenius viktiga gestalter inom pedagogiskt drama. Boman grundade en internatskola för flickor, Tyringe helpension, där dramapedagogik hade en särskilt stark ställning (Hägglund, 2001). Köhlers aktivitetspedagogik lade en stor vikt vid att undervisningen borde utgå från barns egna intressen och att det som barnen läst om skulle gestaltas i drama. År 1945 grundade Elsa Olenius Europas första kommunalt understödda barnteater – Vår teater. Syftet med pedagogiskt drama enligt Olenius var att:

”utveckla hela människan, öka förståelse för det som rör livet både verklighet och fantasi, ge barnen självförtroende och ge barnen ord och därmed öka deras förmåga till att kommunicera” (Erberth & Rasmusson, 1996)

¹ Fritt översatt från engelska: ”...drama is part of emotional training aimed at helping educate a young person to become fully responsible for control of his own behavior”.

Beskrivning av Sigtuna kommun

Sigtuna kommun ligger i norra delen av Stockholms län och har drygt 39 000 invånare. Kommunen består av fyra tätorter och flera glesbygdsområden. Det finns 14 grundskolor med elever i skolår 4–6. Tolv av dessa är kommunala grundskolor och två är enskilda grundskolor.

Barn- och ungdomsnämnden antog år 2004 en skolplan som prioriterar fyra utvecklingsområden – Grundläggande värderingar, Inflytande och delaktighet, Lärande samt Hälsa. Under utvecklingsområdet hälsa lyfts bland annat trygghet upp som en förutsättning för välbefinnande och att förskolor och skolor ska sträva efter att skapa en arbetsmiljö som motverkar stress och oro hos barn. Här nämns även att kultur och skapande är viktiga för människors välbefinnande och att det kan bidra till bättre arbetsmiljö både för barn och vuxna.

År 2007 antog kommunen en ny plan för sitt folkhälsoarbete som gäller för perioden 2007–2011. Planen utgår ifrån den nationella folkhälsopolitiken och dess elva målområden men kommunen fokuserar främst på sex av dessa målområden. Utöver detta har kommunen valt att sätta barnen i fokus för sitt folkhälsoarbete. Ett mycket angeläget område är Goda och trygga uppväxtvillkor där kommunen har fokuserat på att stärka vuxna och föräldrar i relation till barnen.

Sigtuna kommun vill:

- Utveckla skolans vardag som en stödjande miljö för hälsa och lärande.
- Utveckla en helhetssyn på hälsa – fysisk, psykisk och social hälsa.
- Utveckla ett salutogent förhållningssätt med fokus på barnets starka sidor och friskfaktorer.

Andra angelägna områden i kommunen är bland annat skolornas arbete med sina likabehandlingsplaner, kommunens satsning på kultur i skolan genom Kulturskolan samt deltagande i Partnerskapet för barnkonventionens genomförande. Dessa tre områden ligger som en grund för den satsning som genomfördes med Circonova 2009. Dessförinnan hade enbart en grundskola i kommunen haft ett samarbete med Circonova och tagit del av flera av Circonovas föreställningar samt utbildningar under perioden 2006–2008.

Circonova ett hälsopedagogiskt program

Circonovas huvudmål är att stärka skolor i deras arbete med att vara en stödjande miljö för barn och ungas hälsa. Insatserna skall främja elevernas hälsa och utveckling. Metoden bygger på en kombination av teater, pedagogik och hälsofrämjande arbete. Circonova startade 1997 på uppdrag av Nordvästra sjukvårdsområdet inom Stockholms läns landsting (SLL). Circonova fanns först som ett projekt inom SLL fram till 2006, och därefter som en ordinarie verksamhet. Sedan 2008 finns de som en självständig del av Studieförbundet och arbetar på uppdrag av SLL med hälsopedagogiska projekt. Uppdraget finns idag definierat i avtal med Stockholms läns landsting:

- Det långsiktiga målet för Circonova är att genom sitt folkhälsoarbete stärka barn och unga och därmed länsinvånarnas hälsa.
- Circonova skall spegla barn och ungas egen vardag och särskilt belysa de ungas situation ur ett hälsopedagogiskt perspektiv. Verksamheten skall fokusera på kulturens roll i strävanden efter att stärka barn och ungas psykiska hälsa.
- Circonovas verksamhet skall bedrivas i nära samverkan med länets skolor.
- Genomförandet sker genom att fristående artister/scenkonstgrupper från Stockholms län engageras.

Teoretiska utgångspunkter

Circonovas hälsopedagogiska program vilar på flera olika teoretiska grunder. Den centrala är Antonovskys teori om salutogenes. Det salutogena perspektivet innebär att fokus finns på det friska hos individen. Antonovsky beskriver hälsa som ett kontinuum och en ständig process där ytterligheterna är hälsa och sjukdom. Den faktor som avgör var på kontinuumet en individ befinner sig, är känsla av sammanhang (KASAM) eller med andra ord förmågan att – trots påfrestningar och motgångar – se tillvaron som begriplig, hanterbar och meningsfull (Antonovsky, 1991).

Andra teoretiska perspektiv som verksamheten har inspirerats av är till exempel Kolbs modell för erfarenhetsbaserat lärande. Enligt Kolb är lärande ett resultat av samspelet mellan handling och reflektion (Kolb, 1984).

Styrdokument som grund för Circonovas verksamhet

Styrdokument för verksamheten är barnkonventionen, nationella folkhälsomålen, landstingets folkhälsomål samt LPO-94. FN:s konvention om barnets rättigheter antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. En övergripande beskrivning är att alla barn i hela världen har rätt till ett bra liv utan förtryck och utnyttjande, med hälsovård och utbildning, med lek och fritid. Stockholms läns landstings folkhälsopolicys övergripande mål är en god och jämlik hälsa för alla i länet. SLL har också antagit en handlingsplan för arbetet med barnkonvention inom landstinget. LPO-94 är läroplanen för grundskolan, förskoleverksamheten och fritidshemmen i Sverige. I den står att skolan aktivt och medvetet ska:

”...påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling”.

Utifrån dessa styrdokument har verksamheten som uppdrag att stärka barn och ungas hälsa, vilket man gör genom ett nära samarbete med skolan. Syftet med samarbetet är att stärka elevernas självkänsla, att stärka samarbetet i klassen samt att stödja en hälsofrämjande skolutveckling. Verksamheten har en forskningsförankring, varför Circonova följer forskningsrapporter inom området. En referensgrupp är anknuten till verksamheten med representanter från Karolinska Institutet, Stockholms universitet, Lärarhögskolan, Centrum för barnkulturforskning, BRIS, Statens folkhälsoinstitut, Svensk förening för folkhälsa och Riksteatern.

Circonovas koncept

Circonovas kreativa strategi för att nå ut till elever, är att de framför teaterföreställningar i skolorna. Hälsofrämjande insatser för barn och ungdomar utgår oftast antingen utifrån ett barnperspektiv eller, i färre fall, utifrån barns perspektiv. Innebörden av begreppen är olika. Att ha ett barnperspektiv innebär att insatser utformas utifrån de vuxnas bedömningar av vad som är bäst för barnet. Det andra begreppet, barns perspektiv, syftar till att barns eget perspektiv inkluderas då hälsofrämjande åtgärder genomförs. Circonova vill i sitt koncept integrera båda synsätten. Föreställningens teman är inspirerade av barn och unga och har nära anknytning till den vardag som de själva upplever. I arbetet bildades en referensgrupp med lärare och elever samt två elevrepresentanter från den så kallad ”TRIVAS-gruppen” från samtliga skolor (består av elevrepresentanter från samtliga skolors skolår 6). I föreställningen vill man gestalta och synliggöra många olika känslor – oro, rädsla, ilska, sorg, utanförskap, vänskap, självkänsla med mera. I inriktningsmålet anges att:

”Verksamheten skall spegla barns och ungdomars egen vardag och särskilt belysa de ungas situation ur ett hälsopedagogiskt perspektiv”.

Till skillnad från en traditionell teater är Circonova snarare process- än produktinriktad. Den konstnärliga produkten är en del av det hälsopedagogiska programmet där målet är att stärka barns och ungas hälsa genom pedagogik och kultur.

Circonovas arbetssätt

En pedagog arbetar på halvtid med bokning av skolor. När en skola blivit intresserad inleds samarbetet med ett informations- och planeringsmöte. Personalen får sedan se föreställningen och därefter följer fortbildning av lärarna på skolan som inför elevföreställningen har ett förarbete i klasserna. Förarbetet innebär att lärarna gör övningar och lekar för att stärka trygghet och gemenskap i klasserna samt övningar som stärker förmågan och lusten hos eleverna att uttrycka sig i tal, skrift och bild. Artistgruppen kommer till skolan och bygger upp scenen och har föreställningar för eleverna, maximalt två klasser per föreställning för att eleverna ska känna sig trygga. Efter föreställningen stannar artisterna kvar så att eleverna kan ställa frågor. När alla har sett föreställningen, har Circonovas pedagoger ytterligare en fortbildning med skolans lärare. Fortbildningarna utarbetas i detalj med ett körschema som kan vara rörligt. Föräldrar bjuds in av skolan och får möjlighet att se föreställningen och delta i workshop tillsammans med lärarna. Workshopen leds av Circonovas pedagoger.

Produktionen av I väntan på Love

I väntan på Love är Circonovas sjätte hälsopedagogiska program. Det är en föreställning för elever mellan 9–12 år. Hösten 2008 genomfördes en "prövoperiod". Circonova skapade en referensgrupp med representanter av lärare och deras elever från hela länet. I gruppen togs material fram kring frågorna "Hur är det att vara 10–12 år", "Hur är det att vara kille/tjej?" och "Hur kan en dag se ut?". Tillsammans med verksamhetsansvarig och pedagog lyssnade regissören på vad som kom upp och materialet sammanfattades under rubriken "tillhörighet, längtan och frihet". Sedan bildade regissören och artistensemblen en arbetsgrupp som efter nyåret började arbeta med materialet. Innehållet ringades in och det bestämdes vad som skulle behållas i föreställningen. Föreställningen är en konstnärlig produkt men under repetitionerna fanns en pedagog närvarande för att få med det pedagogiska perspektivet. Föreställningen I väntan på Love tar fasta på följande teman: "namn", "stress", "fula ord", "tjejer och killar", "bara vara", "kärlek", "vänskap", "hur vet man vad man vill" samt "vilja, vela och välja".

Circonova ställde frågor till eleverna för att fånga upp vad eleverna tyckte om föreställningen och åtgärdade sedan detta. Genom denna dialog försöker Circonova med hänvisning till Barnkonventionens artikel 31 att:

"...öka vikten av möjligheterna för eleverna att påverka och fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet" (Barnkonventionen Artikel 31).

Alla Sigtunaskolor som samarbetade med Circonova under våren 2009 blev också "referensklasser". Två veckors repetitionstid planerades in under sommaren för att utifrån elevernas och lärarnas reaktioner på temana i föreställningen utveckla och förändra den, vilket bland annat resulterade i att en hel scen togs bort och fokus blev på andra scener. Det kom också in reaktioner på det pedagogiska arbetet runt föreställningen från både lärare och elever vilket också ledde till förändringar.

Skolsatsningens olika steg i Sigtuna kommun

Våren 2006. Folkhälsosamordnaren i Sigtuna kommun tar kontakt med verksamhetsansvarige för Circonova samt två grundskolor i kommunen. Sätunaskolan inleder ett samarbete med Circonova och tar del av produktionen Egenheter.

Hösten 2007. Samma skola utvecklar sitt samarbete och tar även del av produktionen Rescue M.

Aug 2008. Verksamhetsansvarige kontakter folkhälsosamordnaren med förfrågan om intresse av ett nytt koncept, där man vänder sig till en hel kommuns skolor i stället för att arbeta med enskilda skolor. Circonova planerar att genomföra en helt ny produktion våren 2009.

Oktober 2008. Samtlig personal inom Circonova deltar vid en folkhälsokonferens som anordnas av Sigtuna kommun och två närliggande kommuner. Temat för konferensen var barns och ungas hälsa. Olika föräldrastödsprogram presenteras, bland annat Vägledande samspel.

November 2008. Folkhälsosamordnaren bjuder in förvaltningscheferna för barn- och ungdomsförvaltningen och Kultur och fritid till ett möte för presentation av idén om att erbjuda alla skolor att delta i en ny produktion. Förvaltningscheferna ställer sig positiva till idén. Folkhälsosamordnaren och verksamhetsansvarig träffar Elevhälsans chef för att förankra satsningen. Möte med skolläkaren och skolsköterskan med samordningsansvar samt kommunens samordnare för förebyggande insatser för att få en bild av hur eleverna mår i kommunen samt förankra den kommande satsningen. Circonovas personal deltar i utbildning i metoden Vägledande samspel.

Under höstterminen 2008. Ytterligare en skola i kommunen tar del av produktionen Egenheter. Sätunaskolan tar del av Egenheter ytterligare en gång.

November 2008. Förhandsbokningar av tre idrottssalar för vårens teaterföreställningar.

December 2008. Presentation av idén för kommunens rektorer. Rektorerna får därefter lämna intresseanmälan att delta i satsningen. 12 skolor anmäler intresse.

Januari 2009. Besök av Circonova i referensklassen på Sätunaskolan. Workshop med TRIVAS-gruppen; elevrådsrepresentanter från kommunens samtliga grundskolor med elever i år 4-6.

Januari – februari 2009. Folkhälsosamordnaren kontakter KFA och frågar om möjligheten att få hjälp med utvärdering av skolsatsningen. Folkhälsosamordnaren tar fram uppgifter om hur många elever varje skola har samt hur många pedagoger som ska delta i utbildningarna.

Februari 2009. Satsningen presenteras vid barn- och ungdomsnämndens sammanträde.

April 2009. Repetitioner pågår under två veckor. Inbjudningar skickas till nyckelpersoner och ledamöter i barn- och ungdomsnämnden och kultur- och fritidsnämnden. Information publiceras på kommunens och skolornas hemsidor, pressmeddelande tas fram, premiär av föreställningen. Enkäter till elever och föräldrar uppdateras. Ytterligare en skola anmäler intresse av att delta. Fem spelveckor för Sigtunaskolor.

Vårtermin 2009. Informationsmöten med personal, elevföreställningar, personalföreställningar, utbildningar för pedagoger, rektorer, elevhälsans personal, föräldraföreställningar. Sju skolor deltar. Utvärderingen startar samtidigt, de olika faserna i utvärderingen sammanfattas på sidan 13.

Maj 2009. Möte med Sätunaskolan om ett större samarbete inför hösten.

Augusti 2009. Circonovas pedagoger och en utbildare av Vägledande samspel och en kommuntjänsteman som arbetar med barnkonventionen genomför utbildningar för all personal på Sätunaskolan där samtliga delar vävs samman till en helhet.

September 2009. Informationsmöten med personal där tre skolor deltar.

Höstterminen 2009. Två spelveckor för Sigtunaskolor.

Uppdraget

En förfrågan om hjälp med utvärdering av ett utökat samarbete mellan Sigtuna kommun och Circonova inkom till Karolinska Institutets Folkhälsoakademi (KFA) våren 2009. Ansvar för utvärderingen gavs till Avdelningen för tillämpat folkhälsoarbete (TFA) vid Institutionen för folkhälsovetenskap Karolinska Institutet (KI) och definierades som ett tilläggsuppdrag inom ett av landstingets uppdrag till KFA. Ett avtal upprättades juni 2009 mellan KFA och Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning (HSNf) vid Stockholms läns landsting.

Syfte med utvärderingen är att beskriva och analysera Sigtuna kommuns satsning av Circonova i kommunens skolor. Sigtuna kommun ville ha hjälp med att ta reda på hur den större satsningen de gjort tillsammans med Circonova fungerat och upplevts av elever, lärare och föräldrar samt annan skolpersonal. De frågeställningar som vi ville finna svar på och som arbetsgruppen utgått från var följande:

- På vilket sätt har olika aktiviteter kommit igång och genomförts?
- Stödjande/hindrande faktorer?
- Har syftet² med interventionen uppfyllts?
- Vad har interventionen betytt för arbetet med skolornas likabehandlingsplaner?
- Vad har interventionen betytt för rektorernas arbete?
- Vad har samarbetet med Circonova betytt för elevhälsans personal?
- Vad tycker eleverna om programmet?
- Har samarbetet mellan rektorer, pedagoger och elevhälsans personal stärkts efter interventionen, och i så fall på vilket sätt?

Avgränsning

Frågeställningarna användes som utgångspunkt i diskussionerna och utvecklades under arbetets gång. I möten med representanter från Sigtuna kommun, Circonova och arbetsgruppen på TFA diskuterades även vilken möjlighet som fanns att besvara frågeställningarna med det material som skulle kunna insamlas. Det fanns en önskan om att få reda på om denna satsning gett effekt på barnens hälsa. Att på något sätt kunna uttala sig om effekter på barnens hälsa ansågs dock inte vara möjligt då det inte gjorts någon baslinjemätning innan satsningen att jämföra med. Det skulle också vara svårt att veta om just denna satsning på Circonova gett effekter eller om det varit andra faktorer som påverkat elevernas hälsa under perioden.

Rapporten bygger på enkäter om vad elever, lärare och föräldrar samt rektorer och elevhälsans personal ansett om samarbetet och Circonovas hälsopedagogiska program och dess olika aktiviteter i skolan efteråt. Det har även gjorts intervjuer med medarbetare hos Circonova. Intervjuresultaten används som underlag för beskrivning av Circonovas arbetssätt och koncept. Intervjuerna redovisas inte separat. I rapporten skriver vi om det hälsopedagogiska programmet (ofta kallat programmet) vilket är samtliga delar som erbjuds skolan (föreläsning, fortbildning mm). Vi skriver också i vissa sammanhang ”modellen” och syftar då mer på den pedagogiska metodiken inom ramen för programmet (övningar, lekar, andra aktiviteter etc). När vi skriver om ”satsningen” åsyftas den övergripande kommunsatsningen på Circonova där alla skolor erbjöds delta.

² Syftet med interventionen var att stödja arbetet i Sigtuna skolor med att: Utveckla skolans vardag som en stödjande miljö för hälsa och lärande, utveckla en helhetssyn på hälsa – fysisk, psykisk och social hälsa samt utveckla ett salutogent förhållningssätt med fokus på barnets starka sidor och friskfaktorer.

Metod

Utvärderingens olika steg

Fas 1 (feb 2009 – juni 2009) Förfrågan om uppdrag inkom till KFA och gavs till TFA som ett tilläggsuppdrag och ett avtal upprättades mellan HSN f och KFA.

Fas 2 (april 2009 – juni 2009) Inledande diskussioner med representanter från Sigtuna kommun, Circonova och representanter från TFA. En utvärderingsstödsform fylldes i av uppdragsgivarna (Sigtuna kommun) och av Circonova. Mallen användes till stöd för framtagandet av en utvärderingsplan.

Fas 3 (aug 2009-april 2010) En intern projektgrupp formerades inom TFA som träffas var 14:e dag. Avrapportering till kontaktpersoner på Sigtuna kommun och Circonova skedde via e-post och telefon.

Fas 4 (aug 2009-feb 2010) Datainsamlingen skedde genom enkäter som delades ut efter föreläsningarna till elever, lärare och föräldrar. En webbenkät skickades via e-post till rektorer och elevhälsans personal. Intervjuer genomfördes med Circonovas personal. Parallellt påbörjades arbetet med rapporten.

Fas 5 (mars 2010 – maj 2010) Bearbetning av insamlat enkätmaterial gjordes med hjälp av statistikprogrammet SPSS. Ett möte ordnades mellan projektgruppen, kontaktpersonerna från Sigtuna kommun samt verksamhetsansvarig från Circonova för redovisning av en del resultat och avstämning av arbetet. Beslutades att komplettera med nya uppgifter genom besök på möten med rektorer och elevhälsans personal på grund av dålig svarsfrekvens på en tidigare webbenkät.

Fas 6 (maj 2010 – juli 2010) Framtagning av rapport.

Datainsamling

För att beskriva processen och för att ge svar på frågeställningarna genomfördes olika datainsamlingar. Utvärderingen bygger på insamlat material av olika slag, såsom:

- Enkät svar från elever (se bilaga 1:2).
- Enkät svar från lärare (se bilaga 2:2).
- Enkät svar från föräldrar (se bilaga 3:2).
- Enkät svar från skolornas rektorer och elevhälsans personal insamlade på möte med rektorer och medarbetare på KFA.
- Intervjuer med Circonovas medarbetare.

Vidare har arbetsgruppen tagit del av tidigare dokumentation om Circonovas verksamhet såsom tidigare uppsatser bland annat från det folkhälsovetenskapliga programmet vid KI och utvärderingar av verksamheten, beskrivningar och avtal. Bakgrundsmaterial om Sigtuna kommun och skolor, statistik över antal elever och skolor samt beskrivning av kommunens folkhälsoarbete med fokus på barns uppväxtvillkor har samlats in.

Denna utvärdering grundar sitt resultat på enkätdata från fem lärarföreläsningar, fem föräldraföreläsningar och 22 elevföreläsningar som genomförts i Sigtuna kommuns skolor. Enligt Circonovas och skolornas närvarolistor har 116 lärare, 109 föräldrar och 1012 elever sett föreläsningen. Av dem som såg föreläsningen svarade 52 procent av lärarna på enkäten, 33 procent av föräldrarna och 47 procent av eleverna, se tabell 1.

Tabell 1. Sammanställning av inkomna enkäter, antal deltagare i föreställningarna samt antal föreställningar

	Antal svar	Antal som sett föreställningarna	Antal föreställningar
Lärare	60 (51,7 %)	116	5
Föräldrar	36 (33,0 %)	109	5
Elever	478 (47,2 %)	1 012	22

Resultat

I följande avsnitt presenteras resultat från de enkäter som Circonova delade ut till elever, lärare och föräldrar efter föreställningarna i de medverkande skolorna. Enkäterna utformades olika för att passa målgrupperna (se bilagor för de olika enkäternas utformning). Vidare presenteras enkätresultat från rektorerna och elevhälsans personal.

Elevenkät I väntan på Love

En enkät till eleverna utformades av Circonova i samråd med folkhälsosamordnaren i Sigtuna kommun och TFA. I enkäten tillfrågades eleverna vad de tyckte om och hur de upplevde föreställningen. I programmet ingår olika möjligheter till förarbete och efterarbete för elever och lärare att göra tillsammans i klassen. I enkäten hade eleverna möjlighet att betygsätta dessa olika aktiviteter. Eleverna kunde även lämna egna kommentarer angående föreställningen och på baksidan av enkäten fanns det möjlighet att rita eller skriva något (se bilaga 1:1).

Tabell 2. Antal och andel deltagande elever i enkätstudien uppdelat på skolor och kön.

	Flickor	%	Pojkar	%	Totalt	%
Skolår 4	87	35,2	63	27,9	150	31,7
Skolår 5	81	32,8	82	36,3	163	34,5
Skolår 6	79	32,0	81	35,8	160	33,8
Totalt	247	100,0	226	100,0	473	100,0

Elevernas åsikter om föreställningen

Eleverna gavs möjlighet att värdera föreställningen i fem steg från ”jättebra” till ”inte bra alls”. Möjlighet gavs också till att kommentera i öppna svar. Majoriteten av eleverna tyckte att föreställningen var bra, rolig och spännande. Även skådespelarna fick ett gott betyg av eleverna som tyckte att de spelade bra och var duktiga. Mycket uppskattat var det fysiska och det akrobatiska samt olika trollerikonster och jonglering.

Nedan följer elevcitat från enkäterna om varför de tyckte att föreställningen var bra.

”För en kille trollade fram en lapp ur mitt öra”.

”Därför att det var mycket vålter och sånt och känslor och Kung Fu”.

”Den var jättebra rolig och så. Den var väldigt akrobatisk det var roligt. Den var väldigt sorgligt”.

Även det känslomässiga som vänskap och kärlek nämndes av många som uppskattat och viktigt. Nedan följer några elevcitat om vad de tyckte var viktigt i pjäsen:

”Jag tycker det är viktigt att förstå om man är snäll så får man nog vänner lätt”.

”Jag tycker att det är viktigt att de visar hur barn är någon kanske känner igen sig och ändrar på det som är dåligt. Så kanske den personen blir snällare”.

”Att man inte ska hålla på med andras namn och bråka”.

I omdömet om hur föreställningen upplevdes framkom att en del av eleverna hade svårt att hänga med eller att de inte riktigt förstod handlingen. Negativa omdömen om föreställningen gällde till exempel att eleverna inte tyckte om att fula ord användes eller att den var långtråkig/tråkig, oklar, konstig eller överdriven. Av svaren framkom också att flera inte visste eller kunde säga vad de tyckte om föreställningen.

I tabell 3 redovisas vad eleverna tyckte om föreställningen.

Tabell 3. Samtliga elevers åsikt om föreställningen

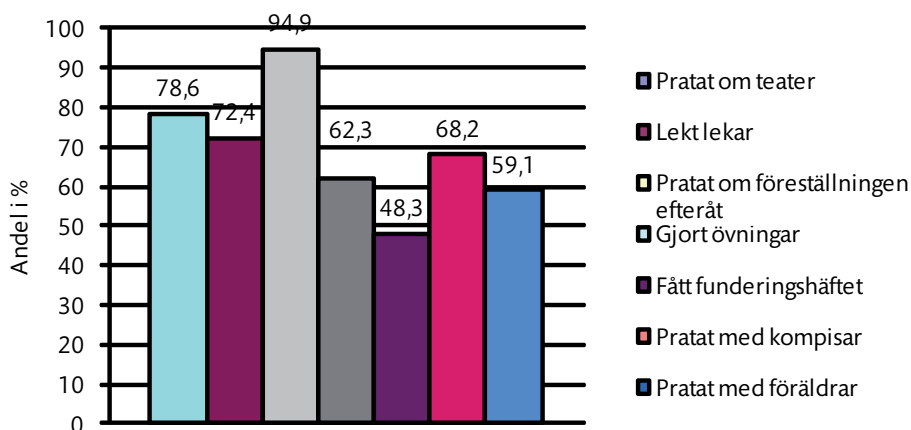
	Antal	%
Jättebra	193	41,1
Bra	171	36,4
OK	86	18,3
Inte så bra	15	3,2
Inte bra alls	5	1,1
Totalt	470	100,0
Ej svar	8	1,7
Totalt	478	

När man delar upp eleverna per skolår och kön blir fördelningen enligt följande:

- 86 procent av eleverna i skolår 4 tyckte att föreställningen var jättebra/bra.
- 76 procent av eleverna i skolår 5 tyckte att föreställningen var jättebra/bra.
- 72 procent av eleverna i skolår 6 tyckte att föreställningen var jättebra/bra.
- Av flickorna tyckte 79 procent att föreställningen var jättebra/bra.
- Av pojkarna tyckte 76 procent att föreställningen var jättebra/bra.

Elevernas deltagande i olika delar av satsningen

Circonovas hälsopedagogiska modell innebär att elever och lärare tillsammans bör genomföra för- och efterarbetet kopplat till föreställningen. I enkäten fick eleverna svara på vilka delar de deltagit i och hur de upplevde det. Satsningens aktiviteter som det frågas om i enkäten är: pratat om teater, lekt lekar, pratat om föreställningen, gjort övningar, fått funderingsboken, pratat med kompisar och pratat med föräldrar. Nedan i diagram 1 sammanställs andelen elever som deltagit i olika aktiviteter i satsningen. De flesta hade pratat om föreställningen efteråt. Mindre än hälften hade fått funderingsboken.

Figur 1. Sammanställning av samtliga elevers deltagande i olika delar av satsningen, andel i procent.

Pratat om teater

Nästan alla (94 %) av eleverna i skolår 4 hade pratat om teater i klassen jämfört med 60 procent i skolår 5 och 83 procent i skolår 6. Av eleverna i skolår 4 upplevde 65 procent att det var jättebra/bra att prata om teater medan 55 procent i skolår 5 och 48 procent i skolår 6 tyckte det var jättebra/bra. Av flickorna uppgav 82 procent att de hade pratat om teater jämfört med 75 procent av pojkarna. Av flickorna tyckte 65 procent att det var jättebra/bra och 48 procent av pojkarna tyckte det var jättebra/bra att prata om teater.

Lekt lekar

I skolår 4 hade 93 procent av eleverna lekt lekar i klassen och andelen elever i skolår 5 som svarat att de lekt lekar i klassen var 38 procent och i skolår 6 var motsvarande siffra 87 procent av eleverna. Bland elever i skolår 4 tyckte 79 procent att det var jättebra/bra med att leka lekar medan 61 procent av eleverna i skolår 5 tyckte det var bra/jättebra och 67 procent av eleverna i skolår 6. Det var 75 procent av flickorna som svarade att de lekt lekar och 70 procent av pojkarna. Av flickorna tyckte 72 procent att det var jättebra/bra med lekarna och 69 procent av pojkarna tyckte detsamma. Nedan i tabell 4 visas samtliga elevers svar på om de lekt lekar eller ej och i tabell 5 visas hur eleverna som lekt lekar upplevt att leka dem.

Tabell 4. Lekt lekar		
	Antal	%
Ja	339	72,4
Nej	129	27,6
Total	468	100,0
Ej svar	10	2,1
Total	478	

Av totalt 478 elever uppgav 339 att de lekt lekar vilket motsvarar 72,4 procent av eleverna.

Tabell 5. Hur var det?		
	Antal	%
Jättebra	112	33,9
Bra	121	36,7
OK	73	22,1
Inte så bra	12	3,6
Inte bra alls	12	3,6
Totalt	330	100,0
Bortfall	9	2,7
Totalt	339	

Till bortfallet räknas de elever som svarat att de lekt lekar men sedan inte svarat på följdfrågan om hur de upplevde att det var att leka lekar.

Pratat om föreställningen efteråt

För att främja en dialog om vad eleverna tillsammans upplevt vill ingår i Circonovas koncept att få elever och lärare att diskutera det som tas upp under föreställningen. Därför ställdes frågor om eleverna pratat om föreställningen och hur de tyckte att det var. Det ställdes även frågor om de pratat med föräldrar och med kompisar. I stort sett alla uppgav att de pratat om föreställningen i klassen efteråt. Skillnaden mellan skolåren visar att de yngre eleverna (skolår 4) pratat om föreställningen efteråt i något större omfattning än de äldre eleverna (skolår 5 och skolår 6). Av flickorna uppgav 62 procent och av pojkarna uppgav 49 procent att de tyckte jättebra/bra om att prata om föreställningen. Bland de yngsta (skolår 4) var det 68 procent som tyckte jättebra/bra om att prata om föreställningen efteråt jämfört med övriga elever, där cirka 50 procent uppgav att de tyckte det var jättebra/bra.

Totalt hade 68 procent av eleverna pratat om föreställningen med kompisar, 76 procent av flickorna och 60 procent av pojkarna. Det var 70 procent av flickorna som tyckte det var jättebra/bra att prata med kompisar om föreställningen och 62 procent av pojkarna som tyckte det var jättebra/bra. I skolår 4 var det 71 procent och i skolår 5 angav 67 procent att det var jättebra eller bra att prata om föreställningen med kompisar jämfört med 60 procent på skolår 6.

Bland eleverna hade 59 procent pratat om föreställningen med sina föräldrar. Av flickorna tyckte 74 procent att diskussionen med föräldrarna var jättebra/bra och 61 procent av pojkarna. En högre andel av de yngsta eleverna (68%) hade pratat om föreställningen med föräldrarna än de äldsta eleverna i skolår 6 (47 %).

Övningar i klassrummet

Över hälften av eleverna uppgav att de gjort övningar i klassen kring något som fanns med i föreställningen. Mellan 60 procent och 69 procent av eleverna, beroende på skolår, tyckte att det var jättebra/bra. Ingen större skillnad mellan flickor och pojkars upplevelser av att göra övningar i klassrummet visar sig då 67 procent av flickorna och 65 procent av pojkarna ansåg att det var jättebra/bra med övningarna. I tabell 6 redovisas hur många elever som gjort övningar kring något i föreställningen och i tabell 7 redovisas hur de upplevde att göra övningarna.

Tabell 6. Gjort övningar kring något i föreställningen		
	Antal	%
Ja	294	62,3
Nej	178	37,7
Totalt	472	100,0
Ej svar	6	1,3
Totalt	478	

Tabell 7. Hur var det?		
	Antal	%
Jättebra	83	29,2
Bra	105	37,0
OK	74	26,1
Inte så bra	15	5,3
Inte bra alls	7	2,5
Totalt	284	100,0
Bortfall	10	3,4
Totalt	294	

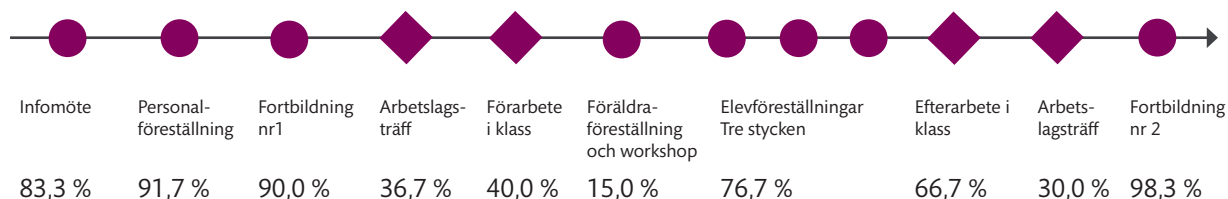
Åsikter om Funderingsboken

Circonova har utformat ett arbetshäfte, en så kallad "Funderingsbok" som lärarna kan dela ut till sina elever. Denna funderingsbok är tänkt att ge eleverna möjligheter att reflektera kring olika saker med koppling till föreställningen och sin egen person. Mindre än hälften av eleverna hade fått funderingsboken utdelad och det fanns en skillnad mellan skolåren huruvida de fått funderingsboken eller ej. I skolår 4 hade 72 procent av eleverna fått häftet medan 32 procent hade fått det i skolår 6. Funderingsboken uppskattades av eleverna, cirka 57 procent ansåg att den var jättebra/bra. Av flickorna tyckte 65 procent att boken var jättebra/bra och 49 procent av pojkarna tyckte detsamma. I de olika skolåren var motsvarande andelar 65 procent i skolår 4, 52 procent i skolår 5 och 47 procent av eleverna i skolår 6.

Lärarenkät – om samarbetet med Circonova

Inför samarbetet med Circonova fick skolornas personal information om Circonovas hälsopedagogiska modell, vad som erbjöds och vad hela programmet innehöll. De fick även reda på vad det innebar rent praktiskt att ha föreställningarna på skolan samt vad som förväntades av skolan och framför allt av lärarna för att kunna få så stor nytta/användning av programmet som möjligt. Innan Circonova kom till skolan hölls ett informationsmöte riktat till lärare och annan skolpersonal, sedan genomfördes en personalföreställning och fortbildning av personalen. Efter detta förväntades ett fortsatt förarbete ske i arbetslagsträff och sedan i klassrummen med eleverna. Därefter genomfördes en föräldraföreställning med tillhörande workshop som skolan bjöd in föräldrarna till. På workshopen var det önskvärt att även skolpersonal och lärare fanns med tillsammans med föräldrarna. Sedan följde elevföreställningar i skolan och därpå efterarbete i klasserna. Lärare och skolpersonal förväntades genomföra visst efterarbete i respektive arbetslag. Hela samarbetet avslutades med en andra fortbildning och uppföljning.

Av de 60 lärare/skolpersonal som besvarade lärarenkäten var 41 klasslärare, 7 ämneslärare och 10 med andra yrken som t ex verksamhetsledare, elevassistent och förskollärare. Två av de svarande besvarade inte vilken funktion de hade. Antalet elever i klasserna som lärarna arbetet med varierade mellan 7 och 25 elever. Det vanligaste antalet i klassen var mellan 20 och 25 elever. För ämneslärare såsom slöjdlärare, specialpedagoger eller för dem som saknade egna klasser var det svårt att besvara frågan eftersom de inte arbetar enbart i en enda klass. Nedan följer en sammanställning över skolpersonalens och lärarnas deltagande i de olika delarna Circonova erbjöd skolorna inom ramen för satsningen.

Figur 2. Sammanställning över de svarande lärarnas och skolpersonalens deltagande i olika aktiviteter, andel i procent (N=60).

Förväntningar inför samarbetet med Circonova

På den öppna frågan om vilka förväntningar lärarna/skolpersonalen hade inför samarbetet svarade de flesta att de hade stora, höga och positiva förväntningar och några förväntade sig att det skulle bli roligt och spännande. En del specificerade sina förväntningar som att de såg fram emot att få idéer, tips och inspiration till diskussioner och olika övningar att använda i klasserna. Några svarande sade sig sakna förväntningar på grund av hög arbetsbelastning.

Nedan följer citat från fyra olika lärarenkäter om förväntningar inför samarbetet med Circonova i Sigtuna skolor:

”Att få gå på en rolig föreställning med eleverna och med det som grund få metoder att jobba med viktiga frågor på nya vis”.

”Inga speciella, tyckte mest att vi hade ju precis avslutat ett samarbete och det hela kändes jobbigt”.

”Positiva eftersom jag verkligen tror på att jobba på Circonovavis”.

”Lära mig nya övningar som är användbara med eleverna”.

Angelägna teman enligt lärarna

De teman som lärare och skolpersonal tyckte var mest angelägna i föreställningen var vänskap, tjejer och killar, ensamhet och utanförskap samt att vara lika värd. Olika lekar nämndes också som viktiga att arbeta med. Lärarna som arbetade med de yngre eleverna (skolår 4) upplevde att de minst angelägna temana var kärlek, sexualitet, stress samt fula ord. Lärarna menade att dessa teman inte var aktuella i denna ålder. På frågan vilket/vilka teman de hade arbetat med i klassen svarade lärarna i stort sett samma teman som de tidigare ansåg vara de mest angelägna teman. De mest använda teman var vänskap, relationer, kompisar, tjejer/killar, föräldrar, svek, kärlek och olikheter. En femtedel av de svarande hade inte egna klasser att arbeta med och kunde därmed inte besvara frågan.

Lekar och övningar som gjordes i klassen före/efter föreställningen

Efter den första fortbildningen av lärare och skolpersonal var tanken att de innan föreställningen, med hjälp av det pedagogiska materialet som de fått från Circonova, skulle genomföra ett förarbete utifrån de olika temana i klassen. Lärarna kunde använda olika lekar och övningar i förarbetet samt förbereda eleverna med de olika teman som skulle tas upp i föreställningen. Före föreställningen hade en tredjedel av lärarna använt olika lekar och övningar i klassen. Efter föreställningen hade antalet lärare som använt olika lekar och övningar i klassen ökat från 27 till 41 stycken. De populäraste aktiviteterna efteråt var "namnleken", "statyer", "samuraj" och "värderingsövningar". Även funderingsboken hade börjat användas i klasserna.

Lärarnas bedömning av elevernas reaktioner på föreställningen, för- och efterarbetet

Över 90 procent av lärarna upplevde att elevernas reaktioner på föreställningen var "positiv" eller "ganska positiv". Lärarna tillfrågades också hur de upplevde elevernas reaktioner på förarbete i klassen. Av de lärare som haft förarbete i klassen angav 37 procent att elevernas reaktioner varit "positiv" och lika många ansåg elevernas reaktioner varit "ganska positiv". Lärarna fick även bedöma elevernas reaktioner på efterarbetet och av de som besvarade frågan upplevde 42 procent att elevernas reaktioner på efterarbetet varit positiv. För att besvara dessa frågor fick lärarna i enkäten skatta reaktionerna på en skala mellan 1-5, där 1 är "negativt" och 5 "positivt".

Det var 44 procent av lärarna som uppgav att de tyckte sig märka tendenser till förändringar på individnivå. Utöver åsikter om att arbetet sågs som långsiktigt och att förändringarna inte alltid syntes direkt kom det fram olika synvinklar på hur man såg att föreställningen och arbetet i klasserna påverkade eleverna på individnivå. Följande citat beskriver lärares syn på hur de menar att de kunnat se att arbetet påverkat eleverna:

"Några elever har kunnat uttrycka tankar och känslor på nya sätt".

"Medvetenheten om olikheter och känslor. Öppenhet för olika tolkningar".

"Eleverna vågar nog visa mera känslor nu".

En tredjedel av lärarna beskrev exempel eller någon form av förändringar de tyckte sig kunna se eller märka av i sina klasser efter föreställningen och efterarbetet i klasserna. Nedan följer citat från lärarenkäten om hur de anser att eleverna påverkats:

"Lekar bättre på rasterna, mindre konflikter".

"Strävar mot samma mål i diverse övningar, det går inte alltid ut på att man ska vinna".

"Mindre konflikter i vissa grupper, Circonova övningar bidrar till bättre stämning".

Lärarnas bedömning av förändringar i kollegiet

Lärarna fick besvara frågan ”Kan du se en förändring i kollegiet, har samarbetet stärkts, har er syn på hälsa förändrats etc?” Till största del ansåg sig lärarna märka förändringar i kollegiet. Lärarna hade även spridit information om lekar och övningar till kollegor som inte varit med i satsningen. Några exempel av sedda förändringar:

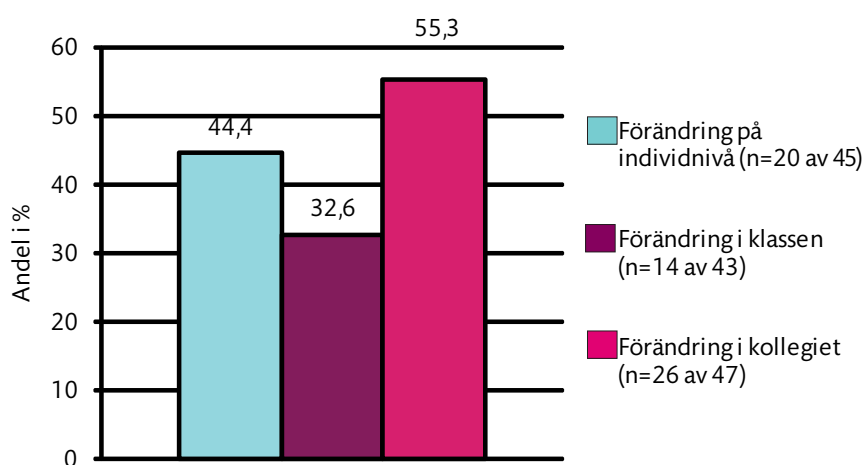
”Positiva möten, våga bjuda på sig själv mera”.

”Det är lättare att ha en rak kommunikation, vi känner varandra bättre på flera plan”.

”Vi har gemensam grund att stå på, vet vad vi ”menar”, känner varandra bättre”.

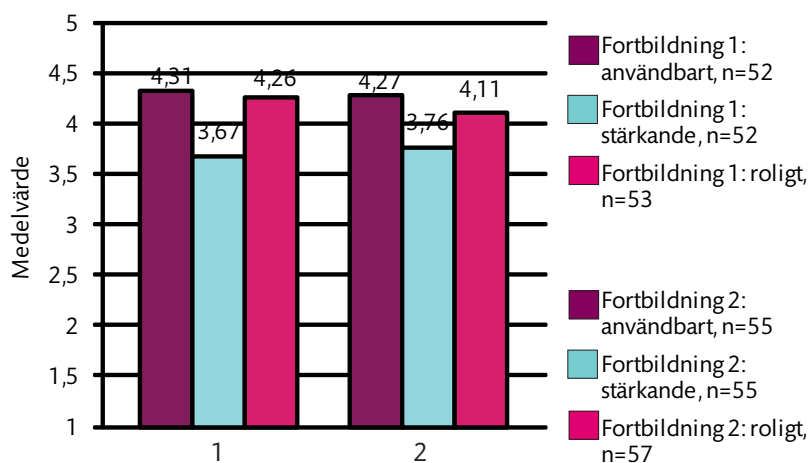
”Vi har skrattat mycket och vänder fler saker åt det positiva hållet”.

Gemensamt för de lärare som inte ansåg sig ha sett någon förändring på individnivå, i klassen eller bland kollegerna nämndes att tiden efteråt hade varit för kort för att kunna se förändringar i skolan.

Figur 3. Andel som kunnat se förändringar på individnivå, i klassen samt i kollegiet det vill säga någon positiv utveckling som kan kopplas till samarbetet med Circonova.

I satsningen ingick två fortbildningar vid olika tillfällen för lärare och de var välbesökta och uppskattade. På frågan om lärarna ansåg att dessa fortbildningar var användbara i skolarbetet samt om de varit roligt och utvecklande för egen del gavs positiv reaktion. På frågan om dessa fortbildningar kunde stärka samarbetet med kollegerna var de svarande mindre positiva.

Figur 4. Upplevelsen av fortbildning 1 och 2: användbart i klassen, stärkte samarbetet med kollegerna samt roligt och utvecklande för egen del. (1= lite och 5=mycket)

Figur 4 beskriver hur deltagarna i genomsnitt upplevde fortbildning 1 och 2 ur följande tre perspektiv: hur användbar, hur stärkande respektive hur rolig den var. Syftet är att jämföra fortbildningarna med varandra. Svaren gavs på en skala mellan 1 och 5. Ju högre värde desto bättre upplevdes fortbildningen. I diagrammet visas det genomsnittliga värdet för de svarande på varje fråga (medelvärde). I förklaringen anges hur många som svarat på respektive fråga (n=). Till exempel besvarades frågan om användbarheten av fortbildning 2, 55 personer. Det genomsnittliga värdet är 4,27 vilket får anses vara ett gott betyg. Skillnaderna i resultat mellan fortbildningstillfällena är högst marginell.

Åsikter om Circonovas hälsopedagogiska modell

I och med att Circonova har ett övergripande uppdrag att stärka barn och ungas hälsa samt att vara en resurs i den hälsofrämjande skolutvecklingen ställdes en fråga om vad lärarna tyckte om den hälsopedagogiska modellen med föreställning, fortbildning och föräldraworkshop. Majoriteten av de svarande tyckte att modellen var ”bra, mycket bra eller jättebra”. Ett antal lärare tyckte dock att det var fel tidpunkt på terminen och att föräldrarnas deltagande inte var tillfredställande.

Nedan följer några citat från lärarnas syn på Circonovas hälsopedagogiska modell:

”Känns positivt och användbart. Roligt att kulturen kommer till skolan”.

”Mycket bra, väl genomarbetat med tydliga syften, gänget får högsta betyg!”

”Bra tema, bra för- och efterarbete, bra material att kunna arbeta vidare med i klassen”.

”En lyckad modell, möjligen skulle arbetet påbörjas tidigare på terminen”.

”Mycket bra initiativ och genomförande, dock är vi under tidspress så detta dök upp som något som lades på oss som extra arbetsbörd”.

”Fungerar bra som värdegrundsarbete, svårt att engagera föräldrar bara”.

”Bra tänkt, synd att inte föräldrarna deltog”.

Resultaten från föräldrarenkät

Barns och ungdomars hälsa är starkt relaterat till faktorer i deras omgivning som familjen, förskola/skola, vänner och fritid. Inom ramen för Circonovas hälsopedagogiska program bjuds föräldrarna in till en föräldraföreställning med efterkommande workshop tillsammans med

lärarna. Nedan presenteras resultat från föräldraenkäterna. Totalt 109 föräldrar såg föreställning och deltog i workshop. Synpunkter genom enkät har lämnats av 36 av dessa (33 %).

På frågan om vilka teman man tyckte var mest angelägna svarade flera att alla teman var viktiga men speciellt nämndes utanförskap, tillhörighet, könsroller och att få/våga vara den man är. Även kamratskap och vänskap lika så kärlek och känslor ansågs viktiga samt att föräldrarna bryr sig om sina barn. Nedan följer några citat från svaren av föräldrarna.

”Alla teman som togs upp är viktiga. Bra med många olika teman, vardagen innehåller alla dessa. Härligt att stanna upp och fundera”.

”Bra att ta upp besvikelse och funderingar kring vem är jag?”

”Bra med flera teman, olika teman berör olika barn”.

”Olikheten av individer men alla duger som de är”.

”Vänskap, kärlek och stress sedan var samtliga teman väldigt aktuella”.

Motiveringarna över de mest angelägna teman i föreställningen var att det ansågs vara av vikt att eleverna vågar vara som de är och att de vågar visa känslor, kärlek och vänskap. Med några citat ur svaren sammanfattas hur en del av temana upplevdes.

”Att det är ok att vara den man är! Alla är unika!”

”Teatern var väldigt bra och välgjord. Mycket tänkvärd, bra karaktärer och livsöden”.

”Viktigt att visa vänskap, acceptera att vi alla kan vara olika”.

”Alla kan känna igen sig inom olika delar av föreställningen”.

I enkäten ställs frågan om det fanns något tema som föräldrarna ansåg vara minst eller mindre angeläget i föreställningen. De flesta tyckte inte att det fanns något som var minst angeläget. Några av de svarande ansåg att barnen var för små för att förstå vissa moment i föreställningen och att eleverna inte var mogna för tonårsfunderingar som sexualitet.

Syftet med workshopen för föräldrar var bland annat att göra föräldrarna delaktiga och ge möjlighet att träffa andra föräldrar och lärare samt inspirera och fördjupa upplevelsen av föreställningen. För att få reda på om föräldrarna tyckte workshopen fördjupat upplevelsen av föreställningen ställdes en fråga om det. Majoriteten av deltagarna i workshopen tyckte att det stämde. Det var dock 13 av föräldrarna som svarade att ingen från skolan deltog i deras workshop. En av anledningarna som lärarna angett till varför de ej deltagit i workshop med föräldrarna var framför allt tidsbrist på grund av arbetsbelastning. Några lärare uppgav att de undervisade under den aktuella tiden. Två lärare som var med i workshopen kommenterade hur de upplevde den med följande citat:

”Det var bra, känns som att det finns ett behov av flera liknande tillfällen för föräldrar att träffas och prata”.

”Kul, positiv stämning, bra diskussioner”.

Att skapa goda och trygga uppväxtvillkor för barn och unga är en viktig del i Sigtuna kommuns folkhälsoarbete. Föräldrarna tillfrågades om de tyckte att samarbetet mellan Circonova och skolorna i kommunen stärker detta och svaren visar att över 90 procent höll med om att detta arbete kan påverka barnens uppväxtvillkor positivt. I stort sett alla föräldrar svarade att de upplevde det positivt att de blev inbjudna till samarbetet mellan Circonova och skolorna i kommunen.

Enkät till rektorer och personal inom elevhälsan

Enkäterna distribuerades dels i elektronisk form via e-post och dels i pappersformat. Totalt svarade 24 personer på enkäten (grundurvalet var 31 personer vilket reducerades av olika anledningar såsom tjänstledigheter, sjukskrivningar etc). Av de 24 svarande var 11 rektorer och 13 personer tillhörde elevhälsans personal. Svarsfrekvensen på frågorna i enkäten varierar. Resultatet för respektive fråga bygger på dem som har svarat på just den frågan.

Av de svarande har 71 procent på olika sätt deltagit i Circonovasatsningen. Flertalet gjorde det på grund av att det var obligatoriskt och tyckte att satsningen var viktig för arbetet med skolans värdegrund. Många av de svarande som inte deltog kände sig av olika skäl inte berörda. Ett fåtal kommentarer beskrev satsningen som inspirerande och användbar i vardagsarbetet.

På frågan om vilka delar i processen de deltagit i kunde flera alternativ anges. I nedanstående tabell redovisas andelen ja-svar för var och en av dem.

Tabell 8. Andel ja svar %

Informationsmöte	58,3
Personalföreläsning	54,2
Fortbildning rektorer	90,9
Fortbildning elevhälsan	69,2
Fortbildning nr 1	20,8
Arbetslagsträff	8,3
Föräldraföreläsning och workshop	16,7
Elevföreläsningar	29,2
Fortbildning nr 2	8,3

Drygt hälften av de svarande har varit med på informationsmöten och sett personalföreläsningen. Informationen om Circonovas hälsopedagogiska modell har man framför allt fått via chefer, kommunens folkhälsosamordnare och Circonova. Några av de svarande hade tidigare erfarenheter av Circonovas arbete.

På frågan ”Hur anser du att Circonovas satsning fungerat på den skola/de skolor där du arbetar?” tyckte 93 procent av de svarande att föreläsningarna fungerat bra. De flesta (80 %) tyckte också att fortbildningarna fungerat bra. Övriga tyckte att det varken fungerat bra eller dåligt. Bland kommentarerna kan nämnas

”Mycket bra fortbildning men bör läggas in i planering inför ett nytt läsår”.

”Stort extra arbete för vaktmästare. Stor påverkan på egen idrottsverksamhet”.

Frågan ” På vilket sätt anser du att Circonovas hälsopedagogiska program har påverkat stämningen/klimatet i den skola/de skolor du arbetar i?” var tvådelad och avsåg klimatet hos personal respektive elever. Drygt hälften kunde inte ange om programmet hade påverkat vare sig stämningen eller klimatet, varken hos personal eller elever. Kommentaren nedan beskriver detta:

”...svårt att veta eftersom så mycket EQ-arbete³ pågår”

En tredjedel tyckte dock att stämningen hade påverkats positivt bland både personal och elever. En majoritet (67 %) angav att de delvis fått en ökad förståelse för sina möjligheter att påverka elevernas hälsa i sitt arbete.

³ Emotionell intelligens (EQ, förkortning för *Emotional Quotient*, ”emotionell kvot” och är ett mått på en persons förmåga att kunna handskas med egna och andras känslor. Benämns även som social kompetens/social intelligens.

”Det är roligt att få prova materialet själv och få lite påfyllning av tankar och idéer”.

Ungefär hälften (48 %) tyckte att de haft nytta av satsningen i sitt dagliga arbete, en tredjedel tyckte inte att de haft någon nytta. Drygt hälften (62 %) tyckte inte att samarbetet med övrig personal påverkats. Drygt hälften kunde inte bedöma om skolan/skolorna haft tillräckliga resurser att driva satsningen. En tredjedel (35 %) tyckte att skolan/skolorna haft tillräckliga resurser.

På frågan ”Anser du att Circonovasatsningen stödjer arbetet med din skolas/dina skolors likabehandlingsplan?” svarade 57 procent ja resterande visste inte. Några kommentarer var:

”Lyfter fram elevernas olikheter på ett positivt sätt. Att det finns plats för alla”.

”Tydliggör för elever och föräldrar vad kränkningar kan vara och ger diskussionsunderlag”.

Administrationen kring Circonovasatsningen tyckte hälften fungerade ”mycket bra” eller ”tillfredsställande”. Lika många tyckte att kommunikation och information var ”mycket bra” eller ”tillfredsställande”. Kollegiets engagemang och intresse har varit ”mycket bra” eller ”bra” tyckte 68 procent.

Likabehandlingsarbetet i skolorna

En fråga som fanns med i utvärderingsuppdraget var att försöka ta reda på om Circonovas program kan vara ett stöd i det vardagliga arbetet med att konkretisera skolornas likabehandlingsplaner. I denna del har vi dels gått igenom skolornas likabehandlingsplaner och värderat deras innehåll i förhållande till varandra och tagit del av vad lärarna svarat i enkäterna med fokus på vad de upplevt att samarbetet med Circonova gett för stöd i det konkreta arbetet med likabehandlingsplanerna.

Sigtuna kommuns skolors likabehandlingsplaner ser relativt lika ut. Alla skolor tar upp vikten av att ingen elev får utsättas för kränkande behandling eller mobbning. Där tas även upp hur skolan ska agera om de upptäcker mobbning eller ett oönskat beteende. Gemensamt för samtliga skolor är att ingen elev ska utsättas för kränkning, mobbing eller diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion, funktionshinder eller sexuell läggning vilket också står i skollagen (Skollagen 1985:1100).

En del skolor har även tagit med en definition av diskriminering, trakasserier samt kränkande behandling. Många skolor skriver om visionen för skolan, regler som finns samt vilka skolans värderingar är. Alla skolor tar även upp hur de arbetar med förebyggande åtgärder. Det kan exempelvis vara:

”Arbetar för att stärka elevernas självkänsla”.

”Söka arbetssätt och metoder som kan förbättra relationen mellan eleverna”.

”Aktivt träna eleverna att lyssna till och på andra människor”.

”Träna eleverna i konflikthantering”.

Tanken med Circonovas program är att det även ska kunna stärka arbetet med likabehandlingsplaner, värdegrundsarbete samt EQ-arbete. Det var 91 procent av lärarna som svarade ”ja” på frågan om de sett möjligheter att införliva modellen i det ordinarie arbetet. Fyrtiofyra svarande kommenterade hur de haft nytta av modellen som till exempel att de fått material, tips och så vidare. Fjorton personer angav att detta kommer att göra nytta för värdegrundsarbetet eller EQ-arbetet i skolan. Nedan följer några citat från lärarnas enkäter gällande denna fråga:

”Förstärker värdegrundsarbetet”

”Vi har värdegrundsarbete men fick mer material och tips att arbeta med”.

”Det ger oss en knuff att fortsätta det viktiga värderingsgrundsarbetet och ger nya idéer”.

”Måste ses som ett långsiktigt arbete – för tidigt att utvärdera”.

”Likabehandlingsarbetet kan konkretiseras med Circonovamodellen”.

”Det stärker arbetet på skolan både bland vuxna och bland barn när det gäller arbetet med EQ, värdegrund, likabehandling samt arbetet med mobbning, kränkande behandling och diskriminering”.

”Vi har skaffat ett litet förråd med material för detta viktiga arbete”.

Nyttan av Circonova modellen i det fortsatta hälsoarbetet i skolan

Skolpersonalen tillfrågades om de var intresserade av mer fortbildning med Circonova och 63 procent svarade att de var intresserade av det. Av lärarna ansåg sig 98 procent ha nytta av innehållet och 82 procent hade också angett på vilket sätt de ansåg sig ha nytta av det:

”Koppla ihop drama med viktiga frågor som rör elevers vardag för att öka förståelsen för varandra”.

”Alla övningar och tankesätt kommer att leva vidare i mitt fortsatta arbete”.

”Övningar, lekar... Tre år framåt kan jag referera till Love!”

”Stärka självbild, grupp, tala om viktiga ämnen, identiteter och lyfta varandra”.

”Ta fram och använda övningarna igen när det behövs om inte det förebyggande arbetet varit tillräckligt”.

”Vet ej exakt idag men efter planeringen inför nästa läsår vet jag mera”.

”Nästa alla uppgifter går att överföra till andra arbeten”.

Sammanfattande diskussion

I följande avsnitt kopplas resultaten till frågeställningarna, det vill säga vilka resultat har framkommit och vad kan sägas om Sigtuna kommuns satsning med ett utökat samarbete med Circonova. Denna utvärdering är enbart baserad på de föreställningar Circonova genomfört i Sigtuna kommuns skolor och därför kan resultatet enbart avgränsas till detta sammanhang. Några större generella slutsatser utöver just denna satsning kan inte dras. Det har inte heller varit en hög svarsfrekvens bland de elever, lärare och föräldrar som sett föreställningen i Sigtuna vilket gör det än svårare att dra några generella slutsatser av resultatet från enkäterna. Enbart 47 procent av eleverna, 52 procent av lärarna och 33 procent av föräldrarna som sett föreställningen besvarade enkäten, vilket är av vikt att poängtera i slutdiskussionen.

Uppföljning av frågeställningarna

På vilket sätt har olika aktiviteter kommit igång och genomförts?

Tidigare i rapporten beskrivs hur olika aktiviteter kommit igång och genomförts. Arbetet har startat och pågått på olika sätt, som förankringsarbetet både i kommunen och i skolorna samt som hela den arbetsprocess vilken kan relateras till Circonova och föreställningarna. Nedan lyfts olika aspekter i processen.

Stödjande/hindrande faktorer?

En samordningsvinst är att många elever nås av satsningen och att även de mindre skolorna ges förutsättningar att delta. När Circonova samarbetar med en enskild skola behövs ett elevunderlag på minst 150 elever. Genom denna satsning kunde mindre landsortskolor gå ihop med andra och samordna föreställningen. Andra personalgrupper runt eleverna hade möjlighet att se föreställningen såsom pedagoger från kulturskolan och elevhälsan. Även tjänstemän och politiker erbjöds att delta samt elevernas föräldrar som bjöds in till föreställning och en workshop. En annan stödjande faktor kan sägas vara det stora intresse och de positiva förväntningar som de flesta lärare och skolpersonal hade inför samarbetet med Circonova. Hindren som nämns av några få berodde i så fall på hög arbetsbelastning eller tidsbrist eller fel tid på terminen eller fel termin. Trots väl genomtänkt förankringsstrategi tycks det som beslutet att gå in i ett samarbete med Circonova inte förankrats på alla nivåer eller inom alla personalgrupper i skolorna. Kommentarer från rektorer var också att det är nödvändigt för planeringen att få information om satsningar likt Circonova i god tid helst under terminen innan. Något som nämndes som en ”hindrande” faktor var merarbete för vaktmästare och att gymnastiksalen inte kunde användas under tiden föreställningarna anordnades där.

Har syftet med interventionen uppfyllts?

Syftet med interventionen var att stödja arbetet i Sigtuna skolor med att utveckla skolans vardag som en stödjande miljö för hälsa och lärande, utveckla en helhetssyn på hälsa – fysisk, psykisk och social hälsa samt utveckla ett salutogent förhållningssätt med fokus på barnets starka sidor och friskfaktorer. En större satsning som denna bör göra arbetet mer synligt och medföra mer avtryck i verksamheterna vilket också man kan märka i resultaten från enkäterna. Att mäta effekter på elevernas hälsa går inte genom den här typen av uppföljning men skolornas kommande trivselenkäter kanske kan ge någon indikation på hur klimatet på skolan är och har förändrats. Elevernas välbefinnande påverkas dock av många andra faktorer och att mäta en enskild insats är svårt dels för att andra insatser kan pågå i skolorna samtidigt, dels andra omständigheter i elevernas tillvaro har betydelse. Men en större satsning med ett hälsofrämjande ansats torde påverka eleverna positivt.

Fokus i Circonovas arbete är att jobba med ”hur”. Hur intentionerna i Barnkonventionen, LPO-94, likabehandlingsplaner och värdegrundsdokumentet kan omsättas till handling. Hur likabehandlingsplanen kan omsättas i praktiken genom redskap och metoder. Circonova vill ge lärare stöd och inspiration i det hälsofrämjande arbetet. I enkätsvaren framkommer att nästan alla lärare upplevde att de sett möjligheter att införliva modellen i det ordinarie arbetet det var också mycket hög närvaro på personalföreställning och fortbildningarna. Eleverna har också svarat mycket positivt om sina upplevelser av programmet. Över hälften av personalen uppger att de är intresserade av en fortsatt fortbildning genom Circonova.

Vad har interventionen betytt för arbetet med skolornas Likabehandlingsarbete?

Många lärare lyfte betydelsen av att satsning kommer att kunna stärka arbetet med likabehandlingsplanen, värdegrundsarbetet samt EQ-arbetet. Mer än hälften av lärarna gav även exempel och kommenterade hur de kunde ha nytta av modellen genom arbetsmaterial tips med mera. Även bland rektorer och elevhälsans personal nämns kopplingen till arbetet med skolans värdegrund.

Vad har interventionen betytt för rektorernas och elevhälsans personal?

Av de svarande har 71 procent (n=24) på olika sätt deltagit i Circonovasatsningen. Många gjorde det på grund av att det var obligatoriskt men ett flertal tyckte att satsningen var viktig för arbetet med värdegrunden. De svarande som inte deltagit i satsningen svarade att de av olika skäl inte kände sig berörda. Över två tredjedelar beskrev satsningen som inspirerande och användbar i vardagsarbetet.

Vad tycker eleverna om programmet?

Sammantaget var eleverna mycket positiva till föreställningen och det för- och efterarbete som skedde i skolorna. En genomgående tendens är att en något större andel i de lägre åldrarna är positiva. Av svaren att döma har programmet engagerat eleverna och de har angett flera olika aktiviteter som de deltagit i och nästan hälften av eleverna hade både ritat och skrivit om sina upplevelser kring föreställningen.

Har samarbetet mellan rektorer, pedagoger och Elevhälsans personal stärkts efter interventionen, och i så fall på vilket sätt?

Ungefär hälften anser sig märkt förändringar i kollegiet. Här är det svårt att definiera exakt vilka förändringar som avses. Exempel som gavs var att det fanns något som man upplevt gemensamt att samtala om och så vidare. Medan några andra lärare inte sett någon förändring bland kollegerna och då nämndes att tiden efteråt har varit för kort för att kunna se några förändringar i skolan.

Sammanfattande slutord från utvärderarna:

Att finna i resultatsvaren att från en tredjedel till hälften eller ännu flera av de svarande är positiva till olika delar i ett program eller en satsning känns som ett gott resultat. Att på ett integrerat sätt arbeta i skolan med samma tema både för elever, personal och föräldrar tycks vara ett lyckat koncept. Att förena kultur och hälsa verkar dessutom vara en framgångsfaktor. Det som sammantaget verkar ha givit resultat av satsningen är avtryck i skolans värdegrundsarbete vilket också framåt sett kommer att kunna främja elevernas välbefinnande och hälsa.

Utmaningar inför framtiden, reflektioner från Kerstin Alksten folkhälsosamordnare i Sigtuna kommun:

Inom Sigtuna kommun är vi mycket tacksamma för erbjudandet vi fick från Circonova om att få genomföra ett projekt där flertalet grundskolor med elever i år 4–6 involverades i en gemensam

satsning kring kultur och hälsa. Vi är också mycket glada över det stora intresset bland skolorna om att delta i satsningen. Det är mycket glädjande att satsningen mottagits så väl ute bland våra elever och olika personalgrupper på skolorna. Jag hade redan tidigare mycket goda erfarenheter av samarbetet med Circonovas personal och deras långa erfarenhet av att arbeta med hälsa ur ett brett folkhälsoperspektiv.

Parallellt med satsningen mellan kommunen och Circonova under 2008 och 2009 startade ett spännande projekt upp på Sätunaskolan som har haft samarbete med Circonova sedan våren 2006. Detta projekt har vävt samman arbetet med Circonova och arbetet med Vägledande samspel för personalgrupper i samklang med Barnkonventionen. Det är mycket glädjande när ett arbete fortsätter ute på en skola och där skolans personal är helt drivande i ett utvecklingsarbete tillsammans med andra goda krafter. Detta är ett gott exempel på lokalt folkhälsoarbete. Det är också ett exempel på att folkhälsoarbete tar tid från "ax till limpa" och där man kan skörda frukten flera år efter en insats.

Under hösten 2010 kommer satsningen mellan Sätunaskolan, Circonova, barnkonventionen och Vägledande samspel att lyftas fram som ett gott lokalt exempel vid en folkhälsokonferens. Konferensen arrangeras för tredje året i rad i samarbete mellan Upplands Bro kommun, Upplands Väsby kommun och Sigtuna kommun. Temat för årets konferens är "Inflytande och delaktighet bland barn och unga".

Denna del av folkhälsosatsningen kring samarbetet mellan kommunen och Circonova är avslutad för denna gång. Vi hoppas naturligtvis att vi kan fortsätta samarbetet. Förhoppningsvis kan vi genomföra en sådan satsning med ännu bättre framförhållning i tid och dra lärdomar utifrån denna utvärdering. Vi ser Circonovas arbetssätt som ett mycket viktigt inslag i vårt arbete med frågor kring värdegrundarbete och folkhälsoarbete.

Utmaningar inför framtiden, reflektioner från Linde Sjöstedt Circonova:

Circonovas arbete är att stärka barn och ungas hälsa och framgångsfaktorer är ett gott samarbete med skolorna ute i länet. När förutsättningen kom att skapa ett samarbete med en hel kommun – öppnades helt nya möjligheter. Vårt mål är att arbeta på individ-, grupp- och strukturell nivå. Genom att Sigtuna kommun såg en vinnande situation så öppnades dörrar till viktiga kontaktpersoner och tjänstemän inom kommunen. Genom Sigtuna kommuns folkhälsosamordnare, Kerstin Alksten kunde vi sammanföra våra uppdrag att utveckla skolans vardag som en stödjande miljö för hälsa och lärande.

Vi ser vikten av bredden – att kunna nå skolor som vi vanligtvis riskerade att missa – för att de har för litet elevunderlag eller för att de saknar lokalresurser. I Sigtuna hade vi fem värds skolor; Tingvallaskolan, Orionskolan, St: Olofs skola, Norrbackaskolan och Sätunaskolan som generöst bjöd in sina grannsskolor så att totalt tio skolor deltog i projektet.

Vi ser också vikten av förankring och delaktighet i alla led, vaktmästaren som ska fixa det praktiska, elevhälsans arbete med de psykosociala frågorna, lärarnas koppling till sitt dagliga arbete med värdegrundsfrågor och goda lärmiljöer, rektorernas ansvar för elevernas hälsa, tjänstemän och politikers engagemang för att skapa goda och trygga uppväxtvillkor för

nästkommade generationer. Att alla vi vuxna arbetar med ett salutogent förhållningssätt med fokus på friskfaktorer och en medvetenhet om barns perspektiv och barnperspektivet.

Vi ser också vikten av långsiktighet och ett fördjupat samarbete. Sätunaskolan som vi har haft det längsta samarbetet med inom kommunen är en av de skolor där samarbetet har haft bäst flow. I Sigtuna har vi mött skolpersonal som vill vända sig utåt och med gemensamma krafter verka för en helhetssyn på barnens hälsa, trygghet och lärande.

Visionen – som vi har delat med många i Sigtuna kommun är att stärka barn och unga i sin känsla av mening, tillit och framtidstro. Med hjälp av scenkonsten och pedagogiken har vi kommit en bit på väg.

Referenser

- Antonovsky, A. (1991). Hälsans mysterium. Stockholm: Natur och Kultur
- Bolton, G. (2007). A History of Drama Education: A Search for Substance. I L.Bresler (Red.), International handbook of research in arts education. The Netherlands, Dordrecht: Springer, 2007
- Erbeth, B. & Rasmusson, V. (1996). Undervisa i pedagogiskt drama. Studentlitteratur: Lund.
- Gustafsson, J.-E., Allodi M. Westling, Alin Åkerman, B., Eriksson, C., Eriksson, L., Fischbein, S., Granlund, M., Gustafsson, P., Ljungdahl, S., Ogden, T., Persson, R.S. (2010). School, learning and mental health: a systematic review. Stockholm: The Royal Swedish Academy of Sciences, The Health Committee
- Hägglund, K. (2001). Ester Boman, Tyringe Helpension och Teatern. Drama på en reformpedagogisk flickskola 1909–1936. (Doktorsavhandling). Stockholm, HLS förlag.
- Kolb, D.A. (1984). Experiential learning. Experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Lewis-Williams, D (2002). The mind in the cave: Consciousness and the origins of art. London: Thames & Hudson.
- Way, B. (1967). Development Through Drama. London: Longman Group Limited.
- Öfverberg, C. & Bremberg, S. (2000). Går det att förklara varför ungdomars psykiska hälsa är bättre i vissa skolor? En studie av skyddsfaktorer i vissa skolmiljöer (No. 2000:2 (CBU)). Stockholm: Centrum för barn- och ungdomshälsa. Allmänmedicin.

Bilagor

1.1 Elevenkät

1.2 Tabeller

Tabell 1. Deltagande elever i enkätstudien, termin och kön

Tabell 2a. Pratad om teater

Tabell 2b. Hur var det?

Tabell 3a. Pratad om föreställningen efteråt

Tabell 3b. Hur var det?

Tabell 4a. Pratad om föreställningen med kompisar

Tabell 4b. Hur var det?

Tabell 5a. Pratad om föreställningen med mamma och pappa

Tabell 5b. Hur var det?

Figur 1. Sammanställning av medelvärden i elevernas skattning av olika delar i satsningen

2.1 Lärarenkät

2.2 Figurer

Figur 1. Fördelningen på svaren i frågan ”Tycker du att temana i föreställningen berör barn i åldern 10-12 år?”

Figur 2. Fördelningen på svaren i frågan ”Hur upplevde du barnens respons på föreställningen?”

Figur 3. Fördelningen på svaren i frågan ”Hur upplevde du barnens respons på förarbetet?”

Figur 4. Fördelningen på svaren i frågan ”Hur upplevde du barnens respons på efterarbetet?”

3.1 Föräldraenkät

3.2 Figurer

Figur 1. Föräldrars åsikt om temana i föreställningen berör barn 10-12 år?

Figur 2. Föräldrarnas upplevelse om att workshopen har fördjupat upplevelsen av föreställningen

Figur 3. Föräldrarnas upplevelse om övningar, lekar och samtal som Circonovas arbetsmetoder

Figur 4. Föräldrarnas upplevelse om mötet mellan lärare och annan skolpersonal i en workshop

Figur 5. Föräldrarnas upplevelse om samarbetet mellan Circonova och Sigtuna kommun stärker goda och trygga uppväxtvillkor för barn och unga som en viktig del i folkhälsoarbete

Figur 6. Föräldrarnas upplevelse om att har blivit inbjudna till samarbetet mellan Circonova och Sigtuna kommun

Bilaga 1.1 Elevenkät I väntan på Love

Föreställningen var:	Jättebra	Bra	OK	Inte så bra	Inte bra alls
	😊😊😊	😊😊	😊	😞	😞😞😞

Varför? _____

Vad gillade du mest? 😊 _____

Vad gillade du minst? 😞 _____

				Jättebra	Bra	OK	Inte så bra	Inte bra alls
I vår klass/grupp	JA	NEJ	Hur var det?	😊😊😊	😊😊	😊	😞	😞😞😞
Vi har pratat om teater			Hur var det?					
Vi har lekt lekar			Hur var det?					
Vi har pratat om föreställningen efteråt			Hur var det?					
Vi har gjort övningar kring något som fanns med i föreställningen			Hur var det?					
Jag har fått ett funderingshäfte			Hur var det?					
Jag har pratat om föreställningen med mina kompisar			Hur var det?					
Jag har pratat om föreställningen med min mamma eller pappa			Hur var det?					

Vad har varit viktigast för dig att prata om? _____

Med vem? _____

En sak som jag har funderat på _____

Flicka Pojke Årskurs _____ Skola _____

Datum / - 2009

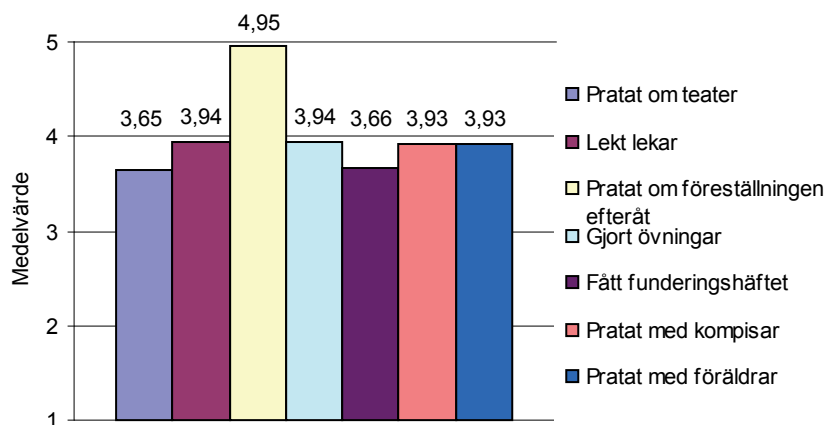
Var det något som pjäsen visade som du tycker är viktigt? Skriv här eller gör en bild eller en serie.

Bilaga 1.2 Elevenkät I väntan på Love

Tabell 1. Deltagande elever i enkätstudien, termin och kön

	Flickor	%	Pojkar	%	Totalt	%
Vårtermin	113	45,7	112	49,1	225	47,4
Hösttermin	134	54,3	116	50,9	250	52,6
Totalt	247	100,0	228	100,0	475	100,0

Bortfall=3 (0,7 %)

Figur 1. Sammanställning av medelvärden i elevernas skattning av olika delar i satsningen

(Skala: 1=inte alls bra; 5=jättebra)

Tabell 2a. Pratad om teater

	Antal	%
Ja	372	78,6
Nej	101	21,4
Totalt	473	100,0
Ej svar	5	1,0
Totalt	478	

Tabell 2b. Hur var det?

	Antal	%
Jättebra	61	17,1
Bra	141	39,5
OK	132	37,0
Inte så bra	15	4,2
Inte bra alls	8	2,2
Totalt	357	100,0
Bortfall	15	4,0
Totalt	372	

Medelvärde=2,4 (skala=1-5)

Tabell 3a. Pratad om föreställningen efteråt

	Antal	%
Ja	445	94,9
Nej	24	5,1
Totalt	469	100,0
Ej svar	9	1,9
Totalt	478	

Tabell 3b. Hur var det?

	Antal	%
Jättebra	61	14,7
Bra	174	41,8
OK	152	36,5
Inte så bra	20	4,8
Inte bra alls	9	2,2
Totalt	416	100,0
Bortfall	29	6,5
Totalt	445	

Medelvärde=2,4 (skala=1-5)

Tabell 4a. Pratad om föreställningen med kompisar		
	Antal	%
Ja	324	68,2
Nej	151	31,8
Totalt	475	100,0
Ej svar	3	0,6
Totalt	478	

Tabell 4b. Hur var det?		
	Antal	%
Jättebra	88	28,7
Bra	115	37,5
OK	100	32,6
Inte så bra	2	0,7
Inte bra alls	2	0,7
Totalt	307	100,0
Bortfall	17	5,2
Totalt	324	

Medelvärde=2,1 (skala=1-5)

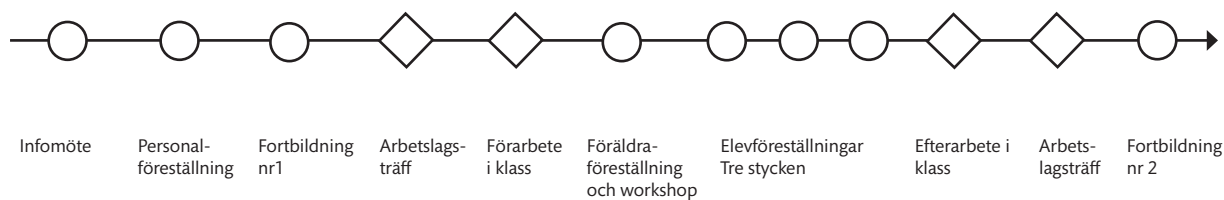
Tabell 5a. Pratad om föreställningen med mamma och pappa		
	Antal	%
Ja	280	59,1
Nej	194	40,9
Totalt	474	100,0
Ej svar	4	0,8
Totalt	478	

Tabell 5b. Hur var det?		
	Antal	%
Jättebra	72	28,4
Bra	104	39,8
OK	78	29,9
Inte så bra	1	0,4
Inte bra alls	4	1,5
Totalt	261	100,0
Bortfall	19	6,8
Totalt	280	

Medelvärde=2,1 (skala=1-5)

Bilaga 2.1 Lärarenkät - om samarbetet med Circonova

Fyll i där du deltog!

Vilka förväntningar hade du inför samarbetet med Circonova?

.....

Tycker du att temana i föreläsningen berör barn i åldern 10–12 år?

Lite 1 2 3 4 5 Mycket

Vilka teman tycker du är mest angelägna och vilka är minst angelägna?

Mest.....

Varför?.....

Minst.....

Varför?.....

Vilket/vilka teman har ni arbetat med klassen?

.....

Hur upplevde du barnens respons på föreläsningen?

Negativ 1 2 3 4 5 Positiv

Vad gjorde du i klassen före föreläsningen? Vilka lekar, övningar etc.

.....

Vad gjorde du i klassen efter föreläsningen? Vilka lekar, övningar etc.

.....

Hur upplevde du barnens respons på förarbetet?

Negativ 1 2 3 4 5 Positiv

Hur upplevde du barnens respons på efterarbetet?

Negativ 1 2 3 4 5 Positiv

Var du med på workshopen med föräldrarna Ja Nej

Ja – hur upplevde du det?.....

Nej – varför deltog du inte?.....

Kan du se förändringar på individnivå, någon positiv utveckling som du kopplar till samarbetet med Circonova?

JA NEJ Exempel.....

Kan du se en förändring i klassen/gruppen, där samarbetet har stärkts?

JA NEJ Exempel.....

Kan du se en förändring i kollegiet, har samarbetet stärkts, har er syn på hälsa förändrats etc.?

JA NEJ Exempel.....

Din upplevelse av fortbildning 1

Användbart i klassen	Lite	1	2	3	4	5	Mycket
----------------------	------	---	---	---	---	---	--------

Stärkte samarbetet med kollegorna	Lite	1	2	3	4	5	Mycket
-----------------------------------	------	---	---	---	---	---	--------

Roligt, utvecklande för egen del	Lite	1	2	3	4	5	Mycket
----------------------------------	------	---	---	---	---	---	--------

Din upplevelse av fortbildning 2

Användbart i klassen	Lite	1	2	3	4	5	Mycket
----------------------	------	---	---	---	---	---	--------

Stärkte samarbetet med kollegorna	Lite	1	2	3	4	5	Mycket
-----------------------------------	------	---	---	---	---	---	--------

Roligt, utvecklande för egen del	Lite	1	2	3	4	5	Mycket
----------------------------------	------	---	---	---	---	---	--------

Circonova har ett uppdrag att stärka barn och ungas hälsa samt att vara en resurs i den hälsofrämjande skolutvecklingen. Vad tycker du om Circonovas hälsopedagogiska modell med föreläsningar, fortbildningar och föräldraworkshops?

.....

Såg du möjligheter att införliva Circonova modellen i ditt ordinarie arbete, t.ex. att den stärker likabehandlingsplanen, ert värdegrundsarbete, EQ- arbete, etc.

JA NEJ Om du svarat JA på föregående fråga, har det skett och i så fall på vilket sätt?

.....

Anser du att du har någon nytta av Circonova modellen i ditt fortsatta hälsoarbete på skolan?

JA NEJ Om du svarat ja på föregående fråga, hur har du nytta av det i framtiden?

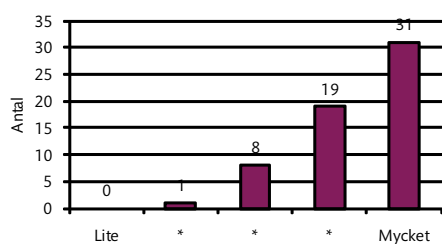
Datum..... Funktion på skolan.....

Skola.....Antal elever i klassen.....

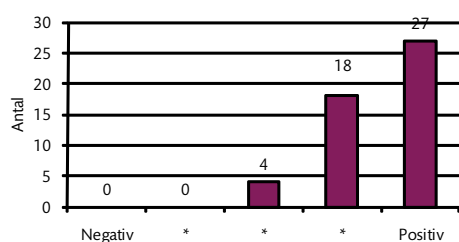
Är du intresserad av mer fortbildning med Circonova? JA NEJ

Bra tid:.....

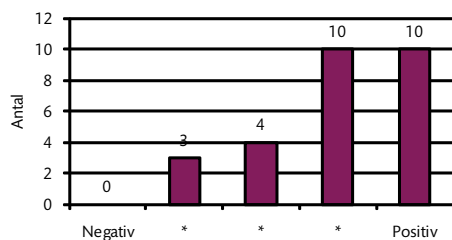
Bilaga 2.2 Lärarenkät - om samarbetet med Circonova

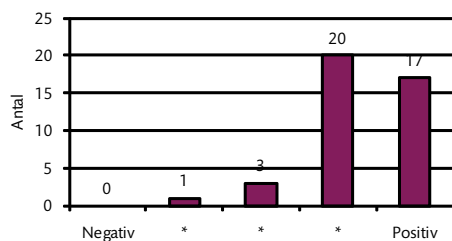
Figur 1. Fördelningen på svaren i frågan "Tycker du att temana i föreställningen berör barn i åldern 10-12 år?" (n=59; medelvärde=4,4)

Figur 2. Fördelningen på svaren i frågan "Hur upplevde du barnens respons på föreställningen?" (n=49; medelvärde=4,5)

Figur 3. Fördelningen på svaren i frågan "Hur upplevde du barnens respons på förarbetet?" (n=27; medelvärde=4,0)

Figur 4. Fördelningen på svaren i frågan "Hur upplevde du barnens respons på efterarbetet?" (n=41; medelvärde=4,3)

Bilaga 3.1 Föräldraenkät

Utvärdering av föreställningen I väntan på Love och workshop.

Du har nu tagit del av vår gemensamma satsning för att stärka barnens hälsa och utveckling. En föreställning för att väcka tankar, känslor och skapa ett engagemang runt frågor om identitet, könsroller, tillhörighet, krav, längtan, stress och många fler teman. Ett pedagogiskt arbete för att bearbeta, reflektera, samtala och lyssna på varandra. Ditt barn kommer att vara med om en liknande process och målet är att vi alla ska bli mer medvetna om vad vi behöver för att må bra i våra liv.

Tycker du att temana i föreställningen berör barn i åldern 10 – 12 år

Lite ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket

Vilka teman tycker du är mest angelägna och vilka är minst angelägna?

.....

.....

Varför?

.....

.....

Tycker du att workshopen har fördjupat din upplevelse av föreställningen

Lite ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket

Övningar, lekar och samtal är Circonovas arbetsmetoder. Hur upplevde du det?

Positivt ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Negativt

Hur är det som förälder att möta lärare och annan skolpersonal i en workshop?

Positivt ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Negativt ☐ Ingen skolpersonal deltog

Att skapa goda och trygga uppväxtvillkor för barn och unga är en viktig del i Sigtuna kommuns folkhälsoarbete. Upplever du att samarbetet mellan Circonova och kommunen stärker detta?

Lite ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Mycket

Hur upplever du som förälder att bli inbjuden till detta samarbete?

Positivt ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Negativt

Ditt barn har kanske inte sett föreställningen än, så vänta gärna med att berätta om den tills han/hon har gjort det. Hoppas att ni får flera goda samtal! Har du flera tankar eller synpunkter – använd gärna baksidan.

Ifylld av

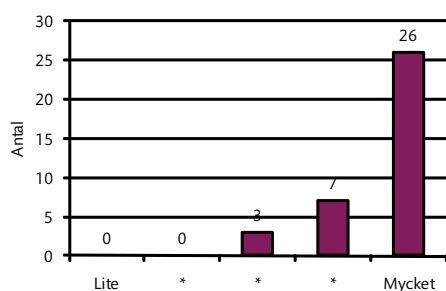
☐ Mamma

☐ Pappa

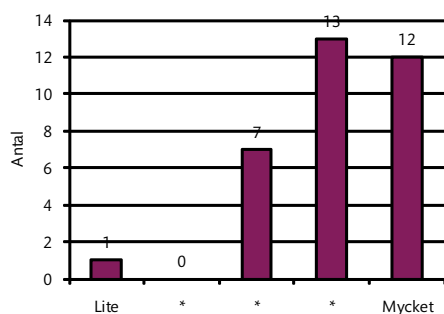
☐ Annan

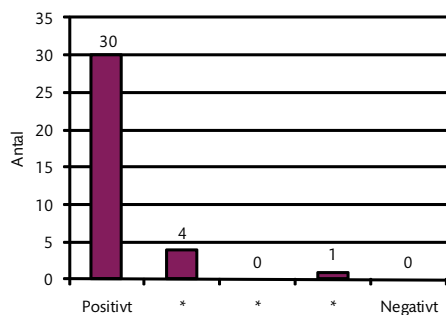
Bilaga 3.2 Utvärdering av föreställningen I väntan på Love och workshop (föräldraenkät)

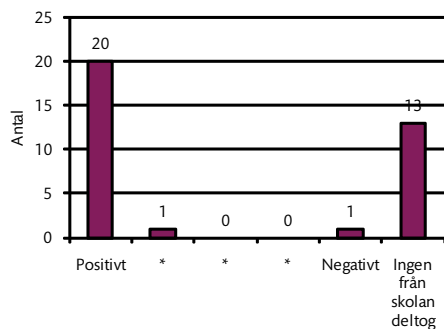
Figur 1. Föräldrars åsikt om temana i föreställningen berör barn 10-12 år? (n=36; medelvärde=4,6)

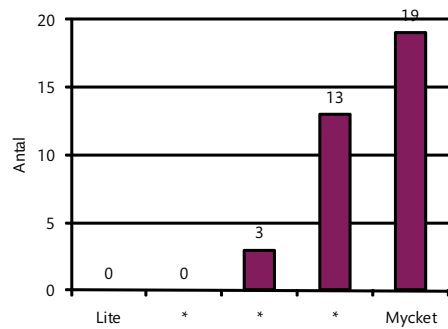
Figur 2. Föräldrarnas upplevelse om att workshopen har fördjupat upplevelsen av föreställningen (n=33; medelvärde=4,1)

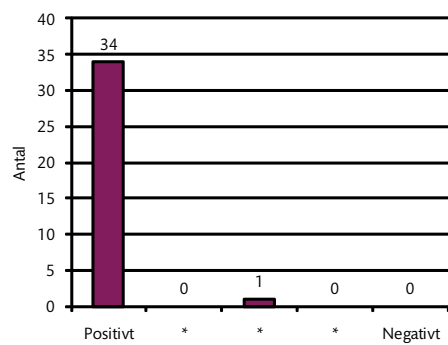
Figur 3. Föräldrarnas upplevelse om övningar, lekar och samtal som Circonovas arbetsmetoder (n=35; medelvärde=1,2)

Figur 4. Föräldrarnas upplevelse om mötet mellan lärare och annan skolpersonal i en workshop (n=22; medelvärde=1,2)

Figur 5. Föräldrarnas upplevelse om samarbetet mellan Circonova och Sigtuna kommun stärker goda och trygga uppväxtvillkor för barn och unga som en viktig del i folkhälsoarbete (n=35; medelvärde=4,5)

Figur 6. Föräldrarnas upplevelse om att ha blivit inbjudna till samarbetet mellan Circonova och Sigtuna kommun (n=35; medelvärde=1,1)

978-91-86313-44-9

På uppdrag av
Stockholms läns landsting

**Karolinska
Institutet**